

Türkiye'nin PKK Bölücü Terör Örgütü İle Mücadelesine Dair Bir Analiz*

An Analysis Regarding Turkey's Struggle with the Separatist PKK Terror Organization

Nuray Altındağ¹

Başvuru Tarihi: 15.01.2020

Kabul Tarihi: 28.02.2020

Özet

PKK, Lozan Anlaşması'yla belirlenen sınırları değiştirmek, Anayasada tanımlanan Türk vatandaşlığını manipüle ederek, Kürt kimliği üzerinden propaganda yapmaya çalışan etnik-ayrılıkçı bir terör örgütüdür. PKK "ulusların kendi kaderini tayin hakkı"na dayanarak iddia ettiği sözde sömürgeci düzene karşı yaptığı terör eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmaktadır. Kırk yılı aşkın süredir varlığını devam ettiren örgüt; yalnızca askeri hedeflere değil sıklıkla sivil hedeflere yönelmesinin de etkisiyle tüm bölge ve ülke halkı için çok büyük bedellere sebep olmaya devam etmektedir.

Bu çalışmada öncelikle kısaca PKK'nın kuruluşuna, amaçlarına ve söylemlerindeki çelişkilere yer verilmiştir. Ardından terör örgütleri/teröristlerle mücadele ve terörizmle mücadele olmak üzere iki ana koldan oluşturulması gereken stratejide, Türkiye'nin PKK karşısında ağırlıklı olarak askeri yöntemleri kullandığı dile getirilmiştir. Özellikle AK Parti hükümetinin 2002'de iktidara geliştikten sonra, mücadelenin seyrinde önemli değişiklikler meydana geldiği, bu süreçte Türkiye'nin izlediği stratejinin yalnızca askeri olmaktan çıkarılarak; ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel birçok faktörün de dâhil edildiği daha geniş kapsamlı bir stratejiye dönüştürülme yoluna girdiği yürütülen politikalarla açıklanmaya çalışılmıştır. Ayrıca mücadele stratejisinin iki kolunun da dikkate alınarak geliştirilmesi gerektiği, zaman zaman gözden geçirilerek gerekli revizyon sürekliliğinin sağlanması gerektiğine vurgu yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Terör Örgütleri/Teröristlerle Mücadele, Terörizmle Mücadele, PKK.

Abstract

PKK is an ethnic-separatist terror organization which tries to make propaganda over Kurdish identity through manipulating the Turkish Citizenship defined in the constitution with the aim of changing the borders defined by the Treaty of Lausanne. PKK tries to legitimize its terrorist acts against the alleged colonial order through nations' "right of self-determination". The organization has been in existence for over forty years; through not only targeting military targets but also often gravitating towards civilian targets, organization causes huge costs for the people of the whole region and country.

* Bu çalışmanın bazı bölümleri Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) tarafından desteklenen, "Batı'nın Türkiye Üzerindeki Siyasi Etkisine Yönelik İki Söylem Örneği: Bir MHPBDP/HDP Karşılaştırması" başlıklı yüksek lisans tezinden faydalanılarak yazılmıştır.

1 Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Doktora Programı, altindag.nuray@gmail.com, ORCID: 0000 0001 5323 1011

In this study, first the contradictions in the establishment of PKK, its aims and discourses are briefly mentioned. Following this, Turkey's usage of mainly military methods instead of the strategy which needs to be formed from two main branches, combatting terror organizations/terrorists and combatting terrorism, is voiced. Particularly after AK Party government's rise to power in 2002, the occurrence of significant changes in the course of the struggle with the strategy ceasing to be military focused only and being shifted to include economic, political, social, and cultural factors in a more comprehensive strategy tries to be explained through executed policies. In addition, it is emphasized that strategy should be developed from both branches and needs to be revised from time to time to ensure continuity.

Keywords: Combatting Terror Organizations/Terrorists, Combating Terrorism, PKK

Giriş

Terör kavramının etimolojik kökeni Latince "terere" kelimesine dayanmaktadır. Ürkütme, korkudan titretme, sindirmek ve yıldırma gibi anlamlara gelen terör, ilk kez 1798 tarihli Fransız Akademi Sözlüğü'nde "terör düzeni rejimi" anlamıyla kullanılmıştır (Laqueur, 1997, s.6). Terör kavramı kullanılmadan önce aynı olgu ve olayları tanımlayan "tedhiş" kelimesiyse Arapça "dehşet" anlamına gelmektedir. 1936-1981 yılları arasında tam 109 farklı tanımının yapılmasının (İlhan, 2002, s.5) da etkisiyle terörün genel olarak kabul gören bir tanımı yoktur. Ancak "terör kısaca, kuralsız ve örgütlü bir şekilde siyasal amaca ulaşabilmek için yapılan şiddet eylemleridir." (Örgün, 2001, s. 15) Terörizm uzmanı Paul Wilkonson da terörü "bir takım siyasi taleplerin karşılanmasını sağlamak amacıyla; bireyleri, grupları, toplumu ya da hükümetleri yıldırma için, cinayet ya da imha hareketlerinin sistematik olarak uygulanması ya da bu amaçla tehdit oluşturulması" (Wilkinson, 1977, s.49) şeklinde tanımlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Terörle Mücadele Kanunu'nun birinci maddesine göre ise "*Terör, baskı, cebir, şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda belirtilen cumhuriyetin temel niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik ve ekonomik düzenini değiştirmek, devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylem*"(3713 numaralı Terörle Mücadele Kanunu) dir.

Tarihsel olarak bakıldığında da terörün tam olarak ne zaman başladığını söylemek mümkün değildir. Ancak bilinen en eski terör örgütlerinden biri, günümüzdeki İsrail topraklarında M.S. 66-73 yılları arasında faaliyet gösteren "Sicarii" hareketidir (Aytuğ, 1995, s. 27). Ayrıca terörizmin Soğuk Savaş süresinde süper güçlerin sıcağı bir savaşı göze alamaması sebebiyle de özellikle 1960'lardan sonra artış gösterdiği dile getirilmektedir. Birbirleriyle savaşmayı göze alamayan devletler, kullandıkları diğer yöntemlerin yanında, stratejik bölgelerde yer alan devletlerin askeri, ekonomik veya siyasi gücünü ele geçirmek, kendi çıkarları doğrultusunda bölgedeki gelişmelere yön vermek, buradaki devletleri yıldırma, güçsüzleştirmek veya yok etmek amacıyla terörü sinsi bir savaş yöntemi halinde araçsallaştırmışlardır. Dolayısıyla terör, gerek ortaya çıkma sebepleri, gerek varlığını devam ettirmek için beslendiği taraflar ve gerekse de mücadelesi için izlenmesi gereken yol ve yöntemler açısından son derece karmaşık bir hal almıştır. Tek kutuplu sistemin ortaya çıktığı Soğuk Savaş sonrası dönemdeyse, benzer şekilde, güçlü devletlerin az gelişmiş veya etnik, kültürel ya da sosyal sorunlarla mücadele eden ülkelere, kendi çıkarları doğrultusunda yaklaşması, terörizmin yayılmasında önemli rol üstlenmiştir (Bush, Keyman, 1997, s. 314).

Bilimsel ve teknolojik ilerlemelerin etkisiyle beraber siyasal, sosyal ve ekonomik değişim ve gelişmelere de bağlı olarak, terörizm kavramı günümüzde sadece şiddeti içermekten uzak bir hal almış, böylelikle genişlemeye uğramıştır. Elbette bu ilerlemeler örgütlerin kullandıkları yöntem ve silahların tahrip gücünü de etkilediği için terörizmin sonuçları da günümüzde korkunç boyutlara ulaşmıştır.

Terör ve terörizm kavramlarının halen evrensel bir tanımının yapılmaması, kimi zaman bir kesimin terör olarak nitelendirdiği olay ve olguları diğer bir kesimin, haklı gösterebilecek argümanlarla donatarak meşru hale getirmesine de olanak sağlamaktadır. Halbuki terörizmi meşrulaştıracak ve haklılaştırılmasına sebep olabilecek her türlü yorumun en nihayetinde tüm insanlığa tehdit oluşturacağı son derece açık bir gerçektir. Terörizmin sadece ekonomik ya da siyasi açıdan güçsüz veya istikrarsız ülkeleri tehdit etmediğini, aksine uluslararası arenada başat rol oynayanlar için de ciddi bir tehlike oluşturduğunu 11 Eylül 2001 saldırıları daha net bir şekilde göstermiştir. Böylelikle terör namlusunun, kendisini destekleyen, koruyan ya da kullananlara karşı da rahatlıkla dönebileceği açığa çıkmıştır.

Farklı tanımlarının yapılmasının yanı sıra, farklı bakış açılarına göre de terörizm çeşitli yönlerden sınıflandırılmaya tabi tutulmuştur. Bunlardan bazıları; devlet terörü, ayrılıkçı terör, uluslararası terör, devrimci terör, kitle terörü, politik terör ve kriminal terör olarak sıralamak mümkündür. Ancak çalışmanın amacı gereği konu bu açıdan detaylandırılmayacaktır.

PKK'nın Kuruluş Aşaması

Terör örgütlerinin büyük bir çoğunluğunun ideolojik temellerini Marksizim'den aldıkları ve buradan hareketle, silahlı halk ayaklanması yoluyla var olan düzeni yıkıp, Marksist-Leninist ilkeler doğrultusunda sınıfsız ve sömürsüz bir düzen kurmayı hedefledikleri görülmektedir.

Türkiye'de de 27 Mayıs Darbesi sonrasında çıkarılan özgürlükçü 1961 Anayasası bu ideolojiyi benimseyen akımların kendilerini ifade edebilecekleri meşru zemini oluşturmuştur. Böylelikle çok sayıda "marjinal grup" 1960-1970 yılları arasında ortaya çıkmıştır (Kurubaş, 2004, s.4). Bunlar arasından Kürt etnik kökenine dayanarak, genellikle şiddet yanlısı ve ayrılıkçı politik hareketlerin tarihini çok daha eski dönemlere götürmek mümkündür. Ancak çalışmanın sınırlılıkları sebebiyle Osmanlı Dönemi'nden başlayarak günümüze kadar devam eden bu faaliyetlerin tarihine yer verilmeyecek, literatürde sıklıkla PKK'nın oluşumu için bir basamak teşkil ettiği dile getirilen Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği (ADYÖD)'nden sonraki süreç ele alınacaktır. Nitekim, PKK'nın kurucusu Abdullah Öcalan da grubunun ADYÖD'nin çatısı altında 1974-75 yılları arasında geliştiğini dile getirmiştir (Öcalan, 2015, s. 353).

Kuruluşundan iki yıl sonra 1975'te Sıkı Yönetim Kanunu gereğince kapatılan ADYÖD'nin üyeleri, faaliyetlerine son vermemiş; 1976'da Öcalan önderliğinde *Kürdistan Devrimcileri*, diğer ismiyle *Ulusal Kurtuluş Örgütü*'nü kurmuştur. Bu dönemde bölgede tek örgüt olabilmek amacıyla diğer bütün ayrılıkçı Kürt hareketleriyle çatışmaya girmişlerdir (EGM, 2004, s.13). 1977'de örgütün önemli üyelerinden Haki Karer'in öldürülmesi ve Kemal Pir'in yakalanmasıysa Öcalan'ın rakipsizleşmesinde büyük rol oynamıştır.

PKK'nın temellerinin atılmaya başlandığı bu yıllarda TKDP'nin bölünmesi sebebiyle üyelerinin Apocular'ın saflarına katılmaları ve sistematik şekilde yürütülen üye kazanma çabaları neticesinde Apocular, sempatan sayılarını dikkate değer şekilde arttırmıştır. Söz konusu dönemdeki en önemli gelişme örgütün temel belgeleri sayılan Manifesto ve Parti Programı'nda yer alan partileşme kararının alınmış olmasıdır (Yılmaz, 2007, s.20). Böylelikle 1978 yılına kadar geçen sürede PKK için gerekli zemin oluşturulmuştur.

Abdullah Öcalan, Cemil Bayık, Şahin Dönmez, Mehmet Hayri Durmuş, Baki Karer, Mehmet Turan, Mehmet Cahit Şener, Ferzende Tağaç, Ali Haydar Kaytan, Mazlum Doğan, Hüseyin Topgüder, Ali Gündüz, Sekine Cansız, Kesire Yıldırım, Duran Kalkan, Ali Çetiner, Faruk Özdemir, Abbas Gökaş ve Abdullah Kumral gibi isimlerin Diyarbakır'da Lice ilçesi Fis Köyü'nde 27-28 Kasım 1978 tarihlerinde katıldığı bir kongre düzenlenmiştir (Güçlüer, 2011, s.212). Kesinlikle bir terör örgütü olmasına rağmen PKK, kendini pek tabii ki terör örgütü olarak tanımlamamakta, devrimci bir parti olduğunu iddia etmektedir. Bu sebeple söz konusu kongrede parti program taslağı ve tüzüğü kabul edilmiş, ismi *Kürdistan İşçi Partisi* anlamına gelen *Partiya Karkarên Kurdistan (PKK)* olarak belirlenmiştir. Yürütme ve komite üyelerinin seçildiği kongrede Öcalan, genel sekreterliğe getirilmiştir (EGM, s. 255). Öcalan'ın parti başkanlığı yerine genel sekreter olmasının sebebiyse, devrimci parti iddiasının, örgüt başının başkan olmasına müsaade etmemesidir. Ayrıca diğer Marksist örgütlerde olduğu gibi PKK da kuruluş aşamasında parti-ordu-cephe örgüt yapısını kullanmıştır (Özcan, 1999, s. 69). Bu yapılanma 1995 yılına kadar korunmuş, Sovyetler Birliği'nin yıkılması sonrasında, Maksizim-Leninizm'den kısmi şekilde uzaklaşarak yapılan ideolojik revizyon gereği, genel sekreter pozisyonu kaldırılmış, yerine parti genel başkanı getirilerek merkez komite ve merkez disiplin kurulunu seçme yetkisi bu kişiye verilmiştir. Böylelikle PKK tamamen bir kişinin emri altına alınmış, Öcalan örgütün tek otoritesi haline gelmiştir (Demir, 2008, s.66). Aynı zamanda Öcalan'ın her söylediğinin sorgusuzca kabul edilmesi ve örgütün bütün ideolojik yayınlarını bizzat yazması sebebiyle, PKK'yı eleştirmekle Öcalan'ı eleştirmek eş değer karşılanmıştır (Bruinessen, 2005, ss. 367-368).

PKK'nın kuruluşundan sonra örgütün manifestosu özelliğini taşıyan "Kürdistan Devrimi" broşüründe devrimin tanımı, özellikleri, yöntemi, taktiği, temel gücü ve ittifaklarına yer verilmiş bunların yanı sıra ortaya çıkış sebepleri, karşı çıktıkları düzen ve ideoloji açıklanmıştır. Ayrıca mücadelesinin yol ve yöntemleri de dile getirilmiştir. Söz konusu broşürde;

"Devrimin hedefleri ve görevleri: Kürdistan Devrimi, en ön planda Türk sömürgeciliğini hedef alır. Siyasi bağımsızlığı gaspeden, Kürt dili, tarihi ve kültürü üzerinde tam bir yok etme işlevini sürdüren, üretim güçlerini tahrip ve talan eden Türk sömürgeciliğidir. Bu sömürgeciğe, dışta emperyalistler, içte de feodal-kompradorlar destek vermektedir. Birbirlerine çok sıkı ekonomik bağlarla bağlı olan bu üç güç, Kürdistan Devriminin hedeflerini teşkil ederler. Kürdistan Devriminin özelliklerinden ve hedeflerinden kaynaklanan Kürdistan Devriminin görevleri, Bağımsız ve Demokratik bir Kürdistan yaratmayı öngörür. Bağımsız bir Kürdistan yaratmak, Kürdistan'ın yeraltı ve yerüstü kaynakları, emeği, tarımı, ticareti, mali ve sınai alanı üzerindeki ekonomik sömürgeciliği, dil, tarih, kültür, sosyal ve siyasal alanda gelişmeyi önleyen kültürel ve siyasal sömürgeciliği ve askeri işgali ortadan kaldırmakla mümkündür. Bu alanlardaki sömürgecilik tasfiye edildikten sonra, Kürdistan'ın siyasi, ekonomik, kültürel ve sosyal alanlarda bağımsız bir gelişme yoluna girmesi mümkündür. Demokratik bir Kürdistan yaratmak ise, Kürdistan'ın toplumsal yapısı üzerindeki ağır feodal-komprador baskıların ortadan kalkmasına bağlıdır. Birbirine bağlı olan bu iki alandaki baskı ve sömürüye karşı görevlerimizi yerine getirmek, ancak bilimsel sosyalizmin rehberliğinde bir politik örgüt, bu politik örgütün önderliğinde bir ulusal kurtuluş cephesi ve bu cepheye bağlı savaştan güçlü bir halk ordusunun örgütlenmesiyle mümkündür. Parti, cephe ve ordu örgütlenmelerinin içerik kazanması ve gelişmesi için de, işçilerin, köylülerin, esnafın, gençliğin ve kadınların kitlevi örgütlerinin yaratılması gerekir." (Öcalan, 1993, ss. 119-128) şeklinde ifade edilmiştir.

Günümüzde tamamen homojen bir toplumdaki bahsetmek mümkün değildir. Haliyle sosyal çözülmenin gerçekleşmediği, var olan sistemin dengesinin ve gücünün olumsuz yönde etkilenmediği durumlara kadar bir toplumda irili ufaklı grupların varlığı tehlike arz eden bir durum olarak karşılanmamaktadır (Demirel, 1999, s.28). Ancak PKK, Lozan Anlaşması'yla belirlenen sınırları değiştirmek, Anayasa'da tanımlanan Türklüğü manipüle ederek, Türk ve Kürt kimliklerini etnik gruplara dönüştürmeyi hedefleyen (Özcan, 1999, s. 114) etnik-ayrılıkçı bir terör örgütüdür. PKK "ulusların kendi kaderini tayin hakkı"na dayanarak iddia ettiği sözde sömürgeci düzene karşı yaptığı terör eylemlerini meşrulaştırmaya çalışmaktadır.

PKK, kuruluşundan bugüne kadar halk üzerinde gerilim ve korku yaratarak varlığını kabul ettirme, halka bölgede tek güç olduğunu ispat etmeye çalışma, halkı devlet ve örgüt arasında tercih yapmaya zorlayarak toplumsal kırım ve yoğun bir çatışma ortamı yaratma (Özcan, 1999, s.199) amaçlarıyla, eylemlerini hem bölgesel gerilim stratejisine hem de silahlı şiddet stratejisine dayanarak gerçekleştirmektedir (Semiz, 2011, s.67). Silahlı eylemlerinde masum sivilleri de hedef alan örgüt tarafından yaş ve cinsiyet gözetmeksizin çok sayıda insan öldürülmüştür. Halka karşı gerçekleştirilen bu eylemlerde güvensizlik ve korku yaratmanın yanında güce karşı sadakat eğiliminin de artırılması hedeflenmiştir. Böylelikle PKK, bölgede güçlü bir yapı olduğu algısı yaratmaya, kendi yapısını canlı tutmaya ve örgüt üye kaynaklarının sürekliliğini de sağlamaya çalışmıştır (BÜSAM, 2010, s. 7).

Varlığını devam ettirebilmek için ihtiyaç duyduğu finansal kaynakları kuruluş zamanlarında gasp etme, haraç kesme gibi yollarla sağlayan PKK, daha sonra uyuşturucu, silah ve insan kaçakçılığına yönelmiştir. Bu illegal yollarla finansal kaynak sağlayan PKK'nın henüz 1992'de bile dünya çapında düzenlenen 41 narkotik operasyonun 23'üyle bağlantısının olduğu gözler önüne serilmiştir (İmset, 1993, s. 211).

PKK, bölge ve ülke halkı için yıllar boyu çok büyük bedellere sebep olmuştur. Devletin bölgedeki güvenliğini sağlama yeteneğine karşı meydan okumaya ve kendini bir otorite kaynağı olarak dayatmaya çalışan PKK, eylemlerinde yalnızca askeri hedeflere saldırmakla kalmamış, sıklıkla sivil hedeflere de yönelmiştir (Kirişçi, Windrow, 1997, s.130). Nitekim Altan Tan, PKK eylemlerinin otuz yıllık can kaybı bilançosunu, otuz bine yakın PKK'lı, on bine yakın sivil vatandaş ve beş bin kadar asker ve polis hayatını kaybetmesi olarak dile getirmektedir (Tan, 2015, s. 374). Uluslararası Kriz Grubu'nun hazırladığı rapora göre 20 Temmuz 2015'ten 4 Ekim 2019'a kadar geçen sürede PKK kaynaklı çatışmalardan veya terör saldırılarından dolayı 4 bin 686 kişi hayatını kaybetmiştir (euronews). Şimdiye kadar kırk binden fazla ölümlerle sonuçlanan bu silahlı mücadele halen devam etmekte ve özellikle yakın tarihte tekrar artan eylemleri de göz önüne alındığında PKK'nın sebep olduğu can kaybı sayısının boyutları daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır.

PKK terörünün sebep olduğu şiddet ve baskı büyüdükçe sonucunda da ölü, yaralı ve tutuklu sayısı arttı, yaşanan sosyal travmalar daha da derinleşmiştir. Çok sayıda köy boşaltılmış, milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmış ve bu sebeplerle terörün sosyolojik ve psikolojik sonuçları daha ağır bir hal almıştır. Bunların yanında 2004 yılında terör istihbaratı için devlet bütçesinden 500 milyon Amerikan dolarını aşan bir pay ayrıldığı (USAK, 2010, s.15) ve iddialara göre karşı-terör önlemleri için devletin yaklaşık 150 ilâ 400 milyar Amerikan doları harcadığı dile getirilmiştir (Ensaroğlu, ss.7-17, Tan, 2015, s. 374). Başbakan Yardımcısı Numan Kurtulmuş'un açıklamasına göre, terör olayları Türkiye'yi son 28 yılda 1 trilyon Amerikan doları zarara uğratmıştır (DHA, 2013). Özellikle bu harcamaların geri dönüşü olmadığı da hesaba katıldığında terörün ekonomik boyutunun da son derece büyük olduğu ortaya çıkmaktadır.

PKK'nın kurmak istediği "Kürdistan"ın bugün en az dört ülkenin sınırlarını doğrudan etkiliyor olması sebebiyle uluslararası bir boyutunun olduğu da aşikârdır. Ayrıca Kürt politikacıları ve eylemcileri, davalarını yeniden şekillendirerek temel insan hakları çerçevesine oturtmuş ve dış limanlar bulabilmek amacıyla, sık sık AB kurumlarını ve etkili Avrupa politikacılarını ziyaret etmiştir. Böylelikle uluslararası alanda destek bularak, güçlenme çabası içine girdikleri savunulmuştur (Balci, 2015, ss. 72-91). Bunlarla beraber bölgedeki ABD gücü ve hâkimiyeti de son derece açıktır. Çatışmaların doruk noktasına ulaştığı dönemde, Türk basınına göre de Suriye, Irak, İran, Yunanistan ve Kıbrıs Rumlarının PKK'ya verdiği dış destek açıktır ve PKK'nın ABD, Almanya, Fransa ve İngiltere gibi güçlü batı ülkelerinden sıklıkla doğrudan veya dolaylı destek aldığına da yaygın bir şekilde inanılmıştır. PKK'nın dış destek aldığına olan inanç pek çok yönden siyasi ve güvenlik odaklı yaklaşımlar tarafından da destek bulmaktadır.

PKK, başta Birleşmiş Milletler (BM) olmak üzere, Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu gibi kuruluşlardan da açıkça destek talep etmiştir (Kurubaş,2004 ss. 142-149). Bu anlamda 12 Nisan 1995'te kurulan "Sürgünde

Kürdistan Parlamentosu" özellikle Avrupa'dan destek sağlama amacı için önemli bir rol üstelenmiştir. Öyle ki söz konusu oluşum diplomatik temsilci gibi hareket etmiş, Avrupa'da çeşitli parti ve bürokratlarla temasta bulunmuştur (Bruinessen, 2000, s. 15). Böylelikle PKK, Avrupa'daki çeşitli meşru siyasi ve sosyal yapılardan faydalanmaya çalışmıştır.

PKK'nın eğitim amacıyla da birçok ülkeden destek aldığı dile getirilmektedir. Örneğin; Yunanistan'da bombalama ve orman yangınları (Yurduseven, 2005, ss. 159-160), Ermeni terör örgütü ASALA'dan patlayıcılar (Demirel, 2005, s. 127) konusunda eğitim aldığı, ayrıca Irak, İran, Suriye gibi ülkelerde eğitim kamplarının olduğu bilinen gerçeklerdir.

PKK'nın Türkiye'nin uluslararası ilişkilerini kendi lehine değerlendirmeye çalıştığını da göz ardı etmemek gerekir. Nitekim örgüt, insan hakları ihlallerine dayanan söylemlerini özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyelik süreciyle ilgili yoğun görüşmelerin yapıldığı süreçlerde ön plana çıkarmaya çalışmıştır. Böylelikle uluslararası alanda destekçi sağlama çabasını da sürdürmeye devam etmiştir.

PKK'nın Söylemlerindeki Temel Çelişkiler

PKK'nın söylemlerini dayandığı noktalardan biri devletin bölgeye gerekli ekonomik yatırımları yapmadığı iddiasıdır. Ancak bu yatırımları engellemek için sürekli bombalar atmakta, silahlı saldırılar gerçekleştirmektedir. Bölgenin güvensiz olduğu algısı, bireysel yatırım imkânlarını da son derece olumsuz etkilemektedir. Yapılan girişimlerin ve gerçekleştirilmesi planlanan yatırımların sonuçsuz kalması bir taraftan devleti geri dönüşü olmayan ekonomik kayıplara sürüklerken, diğer taraftan bölge halkı için negatif getirilere sebep olmakta ve iyileşme, refaha ulaşma halini geciktirmektedir. PKK'nın bu konudaki söylemlerini canlı tutma arayışında olduğu, çözüm odaklı yaklaşmadığı ve kendi iddiasına göre haklarını savunduğu halkın hakkını gasp eden asıl aktörün bizatihi kendisi olduğu açıktır. Dolayısıyla PKK'nın ekonomik düzene dair söylemleri ve eylemleri son derece çelişkilidir.

Sosyal anlamda da devletin diğer bölgelere olduğu kadar özen göstermediği PKK'nın bir diğer iddiasıdır. Ancak bu alanda da çelişkiler devam etmektedir. Nitekim bölgeye giden öğretmen, doktor, din adamı, mühendis, gibi kamu görevlileri örgüt tarafından can ve mal güvenlikleriyle ilgili sürekli tehdit edilmektedir. Bu noktada bölgenin sosyal açıdan da kalkınması amacıyla gönderilen ve PKK tarafından canice öldürülen kamu görevlilerini hatırlamak gerekir. 2006'da Hakkari'de asker çocuklarını taşıyan öğrenci servisine yapılan saldırı (Yenişafak, 2006) ve Şırnak'ta bir astsubayın evine zorla girilerek açılan rastgele ateş sonucunda ailesinin yaralanması, kendisinin de şehit edilmesi (Hürriyet, 2006) gibi burada sayılamayacak kadar çok örnek mevcuttur. Böylesi vahşi eylemleriyle PKK, bir taraftan bölgenin sosyal alanda gelişmesini engellemekte, diğer taraftan kamu görevlilerinin bölgeye kendi istekleriyle gelmesini önlemeye çalışmakta aynı zamanda da devletin kendi personelini bile koruyamadığı gerekçesiyle yetersiz olduğu iddiasında bulunmaya çalışmaktadır.

Daha önce de dile getirildiği gibi kuruluşunda Marksist-Leninist bir örgüt olan PKK, özellikle 1990'dan itibaren İslami değerlere de vurgu yapmaya başlamıştır. PKK'nın söylemlerine İslami değerleri de eklemesinin bazı sebeplerini; bölge halkının dini duyarlılığının yüksek olması sebebiyle halktan daha geniş destek alma isteği, İran ile ilişkileri geliştirerek buradan sağlanan desteği artırma isteği ve Öcalan'ın dini bir destek mekanizması olarak araçsallaştırma isteği olarak ifade edilmektedir (Criss, 1995, s. 23). Ancak her ne kadar uluslararası alanda farklı yorumlar yapılıyor olsa da İslamiyet özü gereği en azından etnik-ayrılıkçı terör örgütlerinin destek alabileceği bir inanç değildir. Nitekim PKK da bu konuda amacına ulaşamamış ve İslamiyet'i kanlı eylemlerini arttırmak için kullandığı bir araç haline getirememiştir. Rasyonel düşünebilen ve İslamiyet'in özüne dair sadece temel bilgileri edinmiş bir bireyin bile PKK'nın bu konudaki söylemleri ile eylemlerinin ne derece çelişkilerle dolu olduğunu fark etmesi hiç de zor değildir.

Söylemleri ve eylemleri arasındaki çelişki insan hakları açısından da son derece derindir. Demeçlerinde sürekli insan haklarına vurgu yapan örgütün, en temel insan hakkı olan yaşama hakkını ciddi şekilde gasp ediyor olması diğer hak ihlallerine değinmeye bile gerek duymadan, tek başına durumu açıkça ortaya koyar niteliktedir. Ayrıca sivillere yönelik katliamlar, intihar saldırıları, çocukların silahlı çatışmalarda kullanılması, insanların zorla göç ettirilmesi, zaman zaman ailelere ve bireylere zor kullanılarak, genç nüfusun dağıtımına alınması ve bölge halkından haraç kesilmesi gibi birçok eylem de insan haklarına tamamen aykırıdır. Bu noktada Öcalan'ın "Öldürelim, otorite olalım!" (Cemal, 2015, s. 89) sözü de PKK'nın masum insanların hayatları üzerinden ne kadar canice propaganda yaptığı gerçeğini son derece açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Görüldüğü gibi PKK'nın vurguladığı bazı söylemler ele alınmış ve söylemleri ile eylemleri arasındaki derin çelişkiler her alanda net bir şekilde ortaya konmuştur. Nitekim böylesine yoğun çelişkiler içeren PKK'yı Fatih Beren çalışmasında "çelişkiler örgütü" olarak nitelendirmiştir (Beren, 2012, 96).

Türkiye'nin PKK ile Mücadelesi

Terör örgütleri ve teröristlerle mücadele askeri ve stratejik anlamda mücadele anlamını taşırken; terörizmle mücadele kültürel, siyasal, sosyal ve ekonomik faktörleri de içeren daha geniş kapsamlı bir süreçtir. Günümüzde küresel anlamda da terörizmle mücadele etmek yerine terör örgütleri ve teröristlerle mücadelenin daha çok başvurulan bir yöntem olduğunu söylemek yerinde bir tespittir. Ancak, birinin diğerine göre üstün olduğunu söylemek çok da doğru değildir. Terör örgütleri/teröristlerle mücadele ve terörizmle mücadele olmak üzere iki ana koldan oluşturulması gereken stratejiden; hangi kola öncelik verileceği, ağırlığın hangi kolda olacağı, nasıl ve ne zaman eş güdümlü bir şekilde kullanılacağı gibi sorulara mevcut durumun özelliklerine göre cevap aranmalıdır. Terör örgütlerinin de zaman içinde değişen faktörlere göre taktiklerini şekillendirdikleri dikkate alındığında, izlenmesi gereken mücadelelerin zaman zaman gözden geçirilmesi ve gerekli revizyon sürekliliğinin sağlandığı dinamik süreçler olmasına da özen gösterilmelidir. Mücadele stratejisini rasyonel bir şekilde oluşturmak ve devamlılığını sağlamak için terör örgütünün ve faaliyetlerinin amaçlarını, vermeye çalıştığı mesajları doğru şekilde okumak gereklidir (Bal, 2006, 30). Dolayısıyla mücadele stratejisinin başarılı olmasının yolu, terör örgütlerinin ve eylemlerinin doğru analiz edilmesinden geçmektedir. Söz konusu analizler doğru şekilde yapıldığında varsayımların yerini istatistikler, komploların yerini teorik ve bilimsel metodlara dayalı öngörüler alacak; böylelikle mücadele stratejileri daha doğru, anlaşılır ve güçlü olacaktır (Beren, 2012, 90).

Güvenlik güçlerinin etkin bir şekilde kullanılması elbette terör örgütleriyle mücadelede son derece önemlidir. Örgütün temel taktiklerinin belirlenmesi, bir sonraki olası şiddet eylemi hakkında öngörüle bulunularak, eylemin önüne geçilmesi ya da zararın minimuma indirilmesi, eylem kabiliyetinin yok edilmesi ya da kısıtlanması, masum halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması gibi birçok sebeple bu önemi açıklamak mümkündür. Aynı zamanda bu süreçte koruyucu ve önleyici tedbirler sayesinde, terör örgütünü şiddet eylemi gerçekleştirmesinden caydırabilmek de güvenlik güçlerine dair kayıpların önlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Dünya çapında terörle mücadele örnekleri incelendiğinde de ülkelerin ilk etapta askeri yöntemlerle çözüm arayışına girdikleri gözlemlenmektedir. Örneğin; İngiltere, İspanya ve Sri Lanka da bu konuda öncelikle güvenlik odaklı bir strateji takip etmişlerdir. Sonrasında çözümün sadece askeri yöntemlerden değil; ekonomik, siyasal, sosyal, psikolojik ve kültürel faktörlerin de dâhil edildiği, daha geniş kapsamlı bir stratejiden geçtiği anlaşılmıştır. Böylelikle devletler, izledikleri yöntemleri değiştirme yoluna gitmişlerdir. Türkiye'nin de PKK ile mücadelesinde benzer bir süreç yaşadığını söylemek mümkündür. Bu benzerliği daha iyi bir şekilde aktarabilmek için şimdiye kadar izlenen yöntemlere kısaca yer vermekte fayda vardır.

Dönemin Genelkurmay Başkanı Doğan Güreş tarafından 'düşük yoğunluklu savaş' olarak adlandırılan, devlet güçleri ve PKK arasındaki bu savaşa daha önce dile getirildiği üzere Türkiye, uzun bir süre esas olarak aske-

ri yöntemlerle karşılık vermiştir. Silahlı Kuvvetler (TSK) aracılığıyla, hem Güneydoğu ve Doğu Anadolu'da hem de Irak sınırı ötesinde askeri operasyonlar düzenlenmiştir (Yılmaz, 2014). Uluslararası Stratejik İncelemeler Enstitüsü'ne göre normalde 90.000 olan Türk birliği sayısı terör saldırılarının tırmadığı 1994 başlarında 160.000'e çıkarılmış (USİE, 2009, s.36), aynı yılın sonundaysa bölgedeki toplam güvenlik gücü sayısının 300.000 kişiye yükseltildiği dile getirilmiştir (Kirişçi, Windrow, 1997 s.134). 2015'teyse Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde artan şiddet olayları ve güvenlik güçleriyle PKK arasında yaşanan çatışmalar nedeniyle ilan edilen özel güvenlik bölgelerinin sayısının 100'ü aştığı ifade edilmiştir (t24, 2015).

Askeri tepkilerin yanı sıra Türkiye, bölgenin güvenliğe kavuşması için zaman zaman siyasi arayışlara da başvurmuştur. Örneğin, Başbakan (1983-89) ve daha sonra Cumhurbaşkanı (1989-93) olarak görev yapan Turgut Özal, soruna siyasi bir zeminde çözüm bulmaya çabalamıştır. Ancak 1993'teki ani ölümü bu çabaları durdurmuştur. Bu tarihten sonra Kuzey Irak'a yapılan sınır ötesi operasyonlarının şiddetlenmesiyle, terör bölgelerinde köy boşaltmalarının artmasıyla ve güvenlik güçleri tarafından yürütülen faaliyetlerle, PKK terörünün sebep olduğu bilanço artmaya devam etmiştir.

PKK terörüyle savaşmak için Türkiye'de genel olarak askeri yöntemler kullanılmış olsa da özellikle AK Parti hükümetinin 2002'de iktidara gelişinden sonra, AB üyeliği doğrultusunda gelişen sürecin de büyük etkisiyle, söz konusu soruna yaklaşımda önemli gel-gitler yaşanmaya başlamıştır. Türkiye'nin AB üyeliğine alınma sürecindeki koşullar ve AK Parti'nin kendini ülkedeki laik çevrelerin gözünde yasal ve geçerli bir siyasi parti olarak konumlandırma ihtiyacı, AK Parti'nin izlediği demokratikleşme gündemini de destekler hale gelmiştir. Bu yeni ortam, ülkenin her yanında vatandaşların devlet ve millet ile olan ilişkisini tekrar şekillendiren daha geniş özgürleşme sürecinin hızlandırdığı bir dizi tartışma, müzakere ve uzlaşma fırsatını da beraberinde getirmiştir (Updegraff, 2012, ss.119-128).

AB'yle müzakere sürecinin başlaması, Şubat 1999'da PKK'nın kurucusu ve lideri Abdullah Öcalan'ın yakalanması ve hemen arkasından PKK'nın tek taraflı ateşkes ilan etmesi sorunun çözülmesi için Türkiye'ye büyük bir fırsat kapısı aralamış ve meselenin seyrini tamamen değiştirmiştir. Ardından kültürel birliğin gevşetilmesi ve bireyin devlete karşı konumunun güçlendirilmesi gerektiği düşüncelerinden hareketle, AK Parti hükümeti bahsedilen gelişmeler sonrasında bu soruna daha esnek bir perspektiften bakmaya çaba sarf etmiştir. Özellikle AK Parti hükümeti döneminde ivme kazandığı savunulan bu reformlar sayesinde, Kürt kimliğine yönelik hakların anayasal düzenlemeler çerçevesinde korunmasına yönelik tartışmaların başlamış olması bile olumlu adımlar arasında sayılmıştır. Bu süreçte izlenen mücadele stratejisine çok sayıda faktörün eklendiği, önemli bazı örneklerle açıklanmaya çalışılacak, tekrardan kaçınmak için çalışmada daha önce dile getirilenlere değinilmeyecektir.

Bilindiği üzere Kürt politikacıları ve eylemcilerinin yanı sıra PKK'nın da söylemlerinde sıklıkla değindiği konulardan biri Kürtçe'nin kullanımına dair zorunlu kısıtlamalardır. Gerçekten de Cumhuriyet döneminde kamuya açık yerlerde Kürtçe konuşulması, çocuklara Kürtçe isimler verilmesi yasaklanmıştır. Ayrıca Kürtçe yer isimleri Türkçeleriyle değiştirilmiş ve bu uygulamalarla dilde millileşmeye gidilmiştir. İstiklal Mahkemeleri de varlığını devam ettirdiği dönemlerde bu politikaların yasal uygulayıcılarından biri olmuştur. Uygulanan sert devlet politikalarından sonra dönemin cumhurbaşkanı Turgut Özal, dil konusunda daha önce yapılan yanlış uygulamaların düzeltilmesi için Kürtçe'nin kullanımını yasaklayan kanunu kısmen yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca Kürtçe'nin günlük yaşamda kullanılmasına ve Kürtçe müziklerin dinlenmesine serbestlik getirilmiştir; fakat resmi kurumlarda Kürtçe konuşmak, yayın yapmak veya Kürtçe öğretmek suç olmaya devam etmiştir. Olumlu yöndeki bu gelişmeler Özal'ın ani ölümüyle son bulmuştur. 1993'te Cumhurbaşkanı olan Süleyman Demirel, Özal'ın bu konudaki girişimlerini ülkeyi bölme girişimi olarak değerlendirmiştir (Gunter, 2013, ss. 150-151). Sürdürülen politikalar bu süreçten sonra adeta geri dönmeye başlamıştır. AK Parti hükümeti dönemindeyse, Kürtçe yayın yapan TRT 6'nın kurulması, üniversitelerde Kürtçe bölümler açılması ve seçim kampanyalarında Kürtçe'ye izin verilmesi gibi örnekler, bir zamanlar 'Kürtçe ıslık çalma' gerekçesiyle Musa Anter'i gözaltına alan

(Anter, 1991, s. 61) Türkiye'nin, bu konuda ne kadar büyük bir değişimden geçtiğini göstermektedir. Bu konuda kaydedilen ilerlemeler Batı tarafından da dikkatle izlenmiş ve takdir edilmiştir. Ayrıca Kürt Dili ve Edebiyatı bölümlerinin açılması, Kürtçe öğretmenlerinin kadrolu personel olarak atanması, talebi karşılamaktan uzak görülse de olumlu gelişmeler olarak değerlendirilmiştir.

Ayrıca bu konuda dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da merkezi sınavlara yöneliktir. Kürtçe'nin yoğun olarak konuşulduğu şehirlerin Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS), Yüksek Öğretime Geçiş Sınavı (YGS) gibi merkezi sınavlarda ülke sıralamasının oldukça gerisinde kaldığı bilinmektedir. Bu durum da göz önüne alındığında eğitimin Kürtçe verilmesi halinde vatandaşların söz konusu sınavlarda mevcut durumdan daha dezavantajlı bir duruma düşebilecekleri yorumunun yapılmasına sebep olmaktadır. Bu nokta da kimi zaman gerekli alt yapının düzenlenerek özel düzenlemelere gidilmesi ve pozitif ayrımcılık politikalarının geliştirilmesi gerektiği savunulmuştur (Kurban, Yolaçan, 2008, s. 19).

Farklı bir dile ve kültüre sahip olan toplulukları tek bir milli kimliğe dahil etme çabası içindeki modern merkezi devletlerin vatan sınırları içinde ortak bir dili ve kültürü kabul ettirmesi gerekli görülmektedir. Bu gerekçenin sebebiyse, aksi halde toplulukları birbirine entegre etmenin, aralarında ekonomik ve kültürel alış verişini sağlama ve dolayısıyla modern bir ülke kurmanın mümkün olmayışıyla açıklanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin ulusal bütünlüğünü sağlama ve devam ettirme amacıyla ortak bir dil kullanımını yaygınlaştırma çabasının, zorunlu ve doğru bir politika olduğunu söylemek mümkündür. Ancak burada göz önüne alınması gereken belki de en önemli faktör bu çabanın yöntemidir (Akyol, 2014, ss. 113-114). Türkiye'nin bu konuda özellikle yakın zaman içinde, son derece uzun bir yol kat ettiği net bir şekilde görülmektedir. Ancak ilerlemelerin talebi karşılaması için izlenecek stratejinin, dünya çapında uygulanan dil politikaları da gözden geçirilerek revize edilmesi ve Türkiye'ye uygun bir yol çizilmesi gerektiğini söylemek mümkündür.

Siyasi alanda üretilmeye çalışılan çözümlerse çok uzun zamandır devam etmektedir. Nitekim cumhuriyetle beraber kurulan yeni düzende, Türklerin ve Kürtlerin eşit haklara sahip olacağına dair teminat, bizzat Mustafa Kemal tarafından verilmiş ve bu sayede Erzurum Kongresi sırasında kurulan bölge temsilciliklerinden oluşan Heyet-i Temsiliye'ye bazı Kürtler atanmış ve Büyük Millet Meclisi'nde Kürtler nüfusları oranında temsil edilmişlerdir (Bruniessen, 2010, s. 410). Dolayısıyla bölge halkının ve taleplerinin mecliste temsil edilmesi yolu cumhuriyetin kuruluşundan bu yana her zaman açık bırakılmıştır. Fakat yıllara göre kurulup kapatılmaları göz önüne alındığında Kürt siyasi partilerinin ortalama üç yıl ayakta kalabildiklerini söylemek mümkündür. Bu sebeple Kürt siyasi partilerinin kurumsallaşmasının beklenemeyeceğini dile getiren Hüseyin Yayman da legal Kürt siyasetinin sorunlu bir düzlemde yürütüldüğüne vurgu yapmıştır. Yayman, parti kapatma olaylarını, sadece tabelaların değiştirilmesi olarak değerlendirmiştir (Yayman, 2014, s. 378).

Bu partilerin politik yaşamda yer alma isteklerine, meşru talepleri olduğu sürece, her zaman cevap bulabildikleri son derece açık bir gerçektir. Aksi takdirde, siyasi arenada legal bir şekilde var olabilmeleri dâhi mümkün değildir. Ancak neredeyse tamamının kuruluş aşamasında öne çıkarma isteğini dile getirdikleri; bölgedeki insanların ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel sorunlarına dair politik argümanlarının, aslında çözüme yönelik olmadığı, kalıcı çözüm önerileri yerine PKK'nın bölücü ve ayrılıkçı söylemlerine vurgu yaparak negatif duygusal politik argümanlar ürettikleri dile getirilmiştir (Bal, 2007, s. 79).

Anayasa Mahkemesi'nin parti kapatma kararı aldığı davaların çoğunun gerekçesi, "devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü" prensibinin ve "laiklik" ilkesinin ihlaline dayanmaktadır. Devletlerin en temel hakkının egemenlikleri olduğu şüphe götürmez bir gerçektir. Bu halde egemenliğini tehdit etme amacı taşıyan bir terör örgütüyle aynı eksende hareket eden ya da örgütten herhangi bir şekilde gizli veya açık yardım, destek gören bir siyasi oluşumun varlığına bir devletin göz yumması mümkün değildir. Bu konuda Halkların Demokratik Partisi (HDP) eş başkanı Selahattin Demirtaş'ın cumhurbaşkanı seçimlerinde aday olduğunu da unutmamak gerekir. Dolayısıyla görülmektedir ki Türkiye siyasi hayatında her kesimin temsil hakkı çözüm odaklı ve barışçıl oldukları sürece, kadroların en üst noktalarına kadar korunmaktadır.

Kürt kimliğinin tanınmadığı da PKK'nın en sık dile getirdiği söylemlerinden biridir. Kürt kimliğinin 'varlığını dile getirmenin' dâhi ağır bir suç olduğu dönemler için, devletin amacının 'Kürt varlığını unutturmak' ve zaman içinde 'Kürtleri asimile etmek' olduğu da savunulan görüşler arasında yer almıştır (Ekinci, 2013). Cumhuriyetle beraber inşa edilen yeni kimliği, üst bir kimlik olarak tanımlayanlara göre Türklük, sadece bir etnisitenin temsilcisi değil, Kurtuluş Savaşı'nı birlikte kazanan tüm etnik unsurları içeren bir milletin kimliği olarak algılanmaktadır. Ancak bu dönemin söylemleri Türk kimliği inşasının ayrıştırıcı olmaktan ziyade kapsayıcı ve birleştirici olduğuna vurgu yapsa da daha sonraki dönemlerde uygulanan bazı politikalar sonucunda, inşa edilen yeni Türk kimliğinin toplumun tüm kesimlerini kapsayacak şekilde anlamlandırılmadığı yorumlarının yapılmasına sebep olmuştur (Altun, 2013, ss. 56-58). 1924 Anayasası'nın da Osmanlı döneminde olduğu gibi 'millet' üzerine değil 'milliyet' faktörü üzerine yapılandırılması Kürtlerin hukuki ve siyasi varlıklarının bir anlamda reddedildiğine dair görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu görüşlerse, sıklıkla Anayasa'da geçen 'Türklük' kavramı ile desteklenmiştir. Ancak buradaki 'Türklük' kavramının etnik bir statüyü değil, hukuki bir statüyü temsil ettiğine dikkat etmek gerekmektedir. Bunlarla beraber Türkiye aleyhine geliştirilen söylemlerin dayandırıldığı örnekler doğrudan 'Kürt kimliğinin inkârı' üzerine değil 'Türk kimliğinin vurgulanmasına' dayanmaktadır. Bu sebeple kullanılan ifadeler çoğu zaman yoruma açık kalmaktadır. Ayrıca kişilerin bakış açısına göre değerlendirilmeleri sebebiyle, aynı örneklerin farklı yargıları desteklemek için kullanıldığını da gözlemlemek mümkündür.

Türkiye bu söylemlere sıklıkla cevap niteliğinde ve çözüm odaklı adımlar atmıştır. Örneğin; 1980'lerin sonuna gelindiğinde, Kürt kimliği üzerine yoğunlaşan daha fazla kitap ve yayın ortaya çıkmaya başlamış, Türkiye'de Kürt kimliğinin inkârını eleştiren gazeteci, politikacı, düşünür ve vatandaş sayısı giderek artmaya başlamıştır. 1989'da Cumhurbaşkanı Özal'ın kendisinde Kürt kanı bulunduğunu söylemesi, bu konuda ilk anlamlı adım olmuştur. Ardından 1991'de dönemin başbakan yardımcısı Erdal İnönü'nün Kürt vatandaşların 'kültürel varlıklarının tanınması' çağrısında bulunması, 1992'de başbakan Süleyman Demirel'in Türkiye'de 'Kürt varlığını tanıdığını' açıkça ilan etmesi, devlet söyleminde resmen Kürt kimliğinin tanınması olarak yorumlanmıştır. 2005'te Güney Doğu Bölgesi'ndeki bir ziyaretinde Başbakan Erdoğan Kürt Sorununun kendi sorunu olduğunu ilan etmiş ve bir konuşmasında da 'Türklüğün' diğer alt kimlikleri de kesinlikle geçerli kabul eden bir üst kimlik olduğunu vurgulayarak "millet kavramının daha ziyade çok kültürlülük olarak anlaşılacağını" ima etmiştir (CNN, 2009). Bahsedilen tarihlere yaşanan gelişmelerin, Ecevit hükümetinde bakan olan Şerafettin Elçi'nin bir söyleşisinde "Türkiye'de Kürtler vardır. Ben Kürdüm." dediği için 1981 Martında askeri mahkeme tarafından bir yıl hapisle cezalandırılması gibi örnekler hatırlandığında son derece önemli olduğu daha çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır (Aktürk, 2013, s. 249).

2009'da ise AK Parti hükümeti PKK'yı silahsızlandırma ve soruna barışçıl bir çözüm bulmayı hedefleyen 'Demokratik Açılım' politikasını başlatmıştır. Ayrıntıları net olmasa da, Demokratik Açılım'ı bölgedeki coğrafi yerlerin orijinal Kürtçe isimlerini geri vermek, okullarda seçmeli Kürtçe derslerine izin vermek, PKK militanlarına genel af çıkarmak ve nihayetinde Türk vatandaşlığı kavramını tekrar tanımlamak için anayasayı değiştirmek gibi düzenlemeleri içeren bir politika şeklinde özetlemek mümkündür. Sorunun özellikle sosyal taraflarına dair çözümlerin sunulmaya çalışıldığı Demokratik Açılım, pek çok sebebin etkisiyle, istenen sonuçları elde etmede başarısız olmuştur (Pusane, 2014, ss. 81-99). Ancak buna rağmen, çok önemli noktaları kapsıyor olması sebebiyle, aslında bu sürecin Türk demokrasisi için de son derece önemli olduğunu dikkate almak gerekmektedir.

Öncekilere oranla daha çok sayıda faktörü stratejisine dâhil etmesi büyük bir ilerleme olarak kaydedilmesine rağmen AK Parti hükümeti, 9 Ekim 2019'da BM Şartı'nın 51. Maddesi "meşru müdafaa hakkı"na dayanarak Suriye'nin kuzeyinde Barış Pınarı Harekatı'nı başlatmıştır. Türkiye bu hareketle başta güvenliğini tehdit edenler olmak üzere bölgedeki tüm terör örgütlerini ve teröristleri etkisiz hale getirmeyi, bölgeden sağladıkları kaynaklar üzerinden elde ettikleri finansal olanakları yok etmeyi, güvenli bölge oluşturarak yerinden edilmiş Suriyelilerin

kendi topraklarına güvenle dönüşlerini sağlamayı böylelikle kendi sınır güvenliğini sağlarken aynı zamanda da bölgeye barış ve istikrar getirmeyi amaçlamaktadır. Daha önce de dile getirildiği üzere mücadele stratejisinde askeri yöntemler zaman zaman vazgeçilmez bir faktör olmaktadır. Aslında bu noktada söz konusu harekât ve sonrasında gerçekleşecek sürecin iyi bir şekilde değerlendirildiğinde Türkiye'nin PKK ile mücadelesinde bir dönüm noktası haline alabileceğini söylemek mümkündür. Bu noktada Sri Lanka'da faaliyet gösteren Tamil Kaplanları'na dair süreci hatırlamakta fayda vardır. Nitekim Sri Lanka da tıpkı Türkiye'de olduğu gibi sorunu başlangıçta sadece güvenlik sorunu olarak algılamış ve bu sebeple öncelikle askeri yöntemler izlemiştir. Sonraki dönemlerdeyse sorunun farklı alanlarını da kapsayan politikalar üretilmiştir. Ancak Tamil Kaplanları'nın uzlaşmaz tavırları nedeniyle soruna daha kapsamlı stratejilerle de çözüm üretilmemiş, bu sebeple 2006 yılında başlatılan askeri bir harekâtla örgüte büyük bir darbe vurulmuştur. Bu askeri başarıyla insiyatifin hükümetin eline geçtiği, sonrasındaki sürecin de diğer alanlardaki politikalarla desteklenerek Tamil toplumunun kazanılmasına bağlı olduğu bir sürece girilmiştir (Yılmaz, 2010, ss. 204-206). Oldukça benzer süreçler yaşanması, Türkiye'de de son zamanlarda gerçekleşen askeri yöntemler sonrasında izlenecek uygun ve istikrarlı stratejilerle PKK terörüne son verilmesi açısından son derece önemli görülmektedir.

Sonuç Yerine

Çalışmada ifade edildiği üzere, Türkiye Cumhuriyeti oldukça uzun zamandır PKK'ya karşı mücadele etmektedir. Bu mücadele yolunda sadece askeri yöntemleri değil, özellikle AK Parti hükümetiyle birlikte ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel birçok yöntemi de kullanma girişiminde bulunmuştur. Ancak tüm çabalara rağmen, PKK varlığını korumakta ve örgüte katılım devam etmektedir. Burada izlenen politikalarındaki istikrarın, aynı zamanda gerekli zamanlarda revizyonların yapılmasıyla sürekli canlı tutulan bir stratejinin son derece önemli olduğunu hatırlamakta fayda vardır.

Zorunlu hallerde uygulanacak askeri gücün yeterli ve meşru şekilde kullanılmasına dikkat edilmeli, bu süreçte halkın zarar görmesi riske atılmamalıdır. Ayrıca PKK eylemlerinin sadece bölgeden bölgeye değil, şehirden şehire hatta aynı şehrin ilçesinden ilçesine önemli farklılıklar gösterdiğini söylemek de mümkündür. Bazı yerlerde güvenlik güçlerine yönelik silahlı ya da bombalı saldırılar düzenlenirken, bazı yerlerde bu eylemler için gerekli olan patlayıcılar yasadışı bir şekilde sınırlarımızdan içeri sokulmaktadır. Bazı yerlerde örgüt şiddet eylemlerinde kullanabileceği terörist sayısını artırmaya çalışırken, bazı yerlerde terörist kimliği inşa edilmeye ve genişletilmeye çalışılmaktadır. Bazı yerlerdeyse yalnızca basın açıklaması ya da yürüyüş gibi yasal faaliyetler yürütülmektedir. Bu farklılıklar, eylemlerin gerçekleştirildiği yerlerin devlet-toplum ilişkileri, iklim koşulları, göç oranları, sahip olduğu suç türleri ve yoğunlukları da dahil olmak üzere çok sayıda sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi faktöre göre değişkenlik göstermektedir. Bu sebeple yerel dokular ve farklılıkların göz önüne alınarak geliştirildiği teröristle ve terörle mücadeleye dair yol haritaları hat safhada önemlidir. Farklılık gösteren her bir yer için söz konusu yere özgü ayrı bir terörist eylem profili çıkarılması, hem teröristle hem de terörizmle mücadele açısından olumlu yönde ilerlemede büyük rol oynayacaktır (Beren, 2012, ss. 88-89).

Kürt kimliğinin tanınması konusunda, ötekileştirilmişlik hissinin tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik bir yol izlenmelidir. Bu konuda tüm kamu kurumlarının ve özel kuruluşların, aynı zamanda sivil toplum örgütlerinin de işbirliği içinde ve koordinasyon halinde olduğu bir politika belirlenmelidir. Toplumun sosyolojik ve psikolojik sorunlarına temelden eğilen, çözüm odaklı, ayrıştırıcılıktan ziyade bütünleştirici bir yol izlenmesi önemli görülmektedir. Farklı kimliklerin demokratik bir şekilde kendilerini ifade edebilmelerine ve siyasete eşit koşullarla katılmalarına imkân veren 'anayasal yurttaşlık' (Habermas, 2002, ss. 78-95) yaklaşımı, temel olarak farklılıkların barışçıl birlikteliğiyle, kimliğe dayalı hak ve özgürlükleri anayasal güvenceye alarak, bu kimlikler arasındaki sorunları demokrasi zemininde müzakere etme fırsatı sunmaktadır. Niteliksel ve niceliksel olarak her türden etkileşimin arttığı uluslararası sistemde, sosyokültürel çoğulculuğu da içeren, tek kültürlülük

yerine çok kültürlülüğü destekleyen bir düzen, farklılıklar içinde birliği ve birliğin içindeki farklılıkların korunmasını sağlayacaktır. Ayrıca bu konuda 'çok kültürlülük' üzerine önemli çalışmaları olan Charles Taylor da kültürel kimliğin tanınmasının ve ona saygı duyulmasının son derece önemli ve belirleyici bir insani gereksinim olduğunu vurgulamaktadır (Taylor, 1996, ss. 52-55). Söz konusu görüşlerin Türkiye'de Kürt kimliği etrafında şekillenen sorun için de çözüm sunabilecek niteliklere sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Bölge halkının isteklerini samimiyetle dile getirme amacı taşıyan, siyasi hayata meşru taleplerle katılma isteğinde olan ve şiddetin karşısında duran siyasi oluşumlarla iş birliği yapılmalıdır. Böylelikle hem siyasi temsil talebi karşılanmış olacak, hem şiddet yanlısı marjinal oluşumlar dışlanacak hem de Türk demokrasisi için olumlu yönde ilerlemeler kaydedilecektir.

PKK'nın Türk dış politikasını da kendi lehine kullanmaya çalıştığı hatırlandığında, izlenecek stratejide sadece iç güvenliğin değil dış güvenliğin de hesaba katılması gerekmektedir. Özellikle PKK'nın etkin olduğu bölgelerle ilişkilerde bu faktör göz ardı edilmemeli, örgütün Türkiye aleyhine bir koz olarak kullanılmasının da önüne geçilmelidir. Ayrıca özellikle bu bölgelere yönelik istihbarat mekanizmaları da sürekli canlı tutulmalıdır.

Bölgeye gönderilecek tüm askeri personel ve kamu görevlileri bölge halkıyla ilişkiler konusunda gerekli ve yeterli düzeyde eğitilmelidir. Halkın değerlerine saygı her zaman korunmalı, bütün sıkıntılara samimiyetle çözüm üretilmeye çalışılmalıdır. Bu sayede halkın devlete olan güveni perçinlenecek ve örgüte katılım oranı düşecektir. Dağ kadrosuna yeni militan ekleyememekte nihayetinde örgütün üzerinde yıkıcı bir etki yaparak PKK'nın etkisiz hale getirilmesinde önemli rol oynayacaktır.

PKK terörüyle mücadelede başarılı olabilmek için, daha önce de vurgulandığı üzere, ortaya çıkış nedenlerinin ve söylemlerinin de dikkate alınarak oluşturulacak çok sayıda faktörün bir arada ve koordineli şekilde işlendiği stratejiler uygulanmalıdır. Sonuç olarak bu stratejilerin içinde yer alması gerektiği düşünülen noktalara kısaca yer verilmeye çalışılmıştır. Ancak sorunun derinliği karşısında, çalışmanın alanının kısıtlı olmasının, aslında her biri ayrı ayrı ele alınabilecek kadar önemli bu hususları sadece ana hatlarıyla dile getirmeye imkân verdiği unutulmamalıdır.

Kaynakça

- Aktürk, Ş. (2013). *Türkiye'nin Kimlikleri- Din, Dil, Etnisite, Milliyet, Devlet ve Medeniyet*. İstanbul: Etkileşim.
- Akyol, M. (2014). *Kürt Sorununu Yeniden Düşünmek- Yanlış Giden Neydi? Bundan Sonra Nereye?*. İstanbul: Doğan Egmont.
- Altun, N. (2013). Modern Türkiye'de Kimlik: Kürt Kimliğinden Kürt Sorununa. *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt: 8, Sayı: 2, 56-58.
- Anter, M. (1991). *Hatıralarım*. İstanbul: Yön.
- Aytuğ, Y. (1995). *Terörün Anatomisi*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Bal, İ. (2006). *Terörizm: Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*. Ankara: USAK.

- Bal, İ. (2007). PKK Terör Örgütü: Tarihsel Süreç ve 28 Mart Diyarbakır Olayları Analizi. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt. 2, Sayı.8, 75-89.
- Balcı, A. (2015). The Kurdish Movement's EU Policy In Turkey: An Analysis Of A Dissident Ethnic Bloc's Foreign Policy. *Ethnicities*, Vol. 15(1), 72-91.
- Beren, F. (2012). The Action Profile of PKK/KCK Terrorist Organization. *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, Cilt 8, Sayı: 29. 87-107.
- Bruinessen, M. V. (2000). Transnational aspects of the Kurdish question. (Working paper 2000/22), *Robert Schuman Centre for Advanced Studies*, European University Institute.
- Bruinessen, M. V. (2005). *Kürdistan Üzerine Yazılar*. İstanbul: İletişim.
- Bruniessen, M V. (2010). *Ağa, Şeyh, Devlet*. İstanbul: İletişim.
- BÜSAM. (2010). PKK Eylemselliği ve Etnik Ayrılıkçı Terörizmle Mücadele. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.
- Bush, K., Keyman, E. F. (1997). Identity Based Conflict: Rethinking Security in a Post-Cold War World. *Global Governance*, Vol. 3, No. 3, 311-328.
- Cemal, H. (2015). *Kürtler*. İstanbul: Everest.
- CNN. (2009). Erdoğan Bir Kez Daha 'Üst Kimlik' Dedi. (Çevrimiçi), <http://www.cnnturk.com/2009/turkiye/03/16/erdogan.bir.kez.daha.ust.kimlik.dedi/518065.0/index.html>, 16 Mart 2009.
- Criss, N. B. (1995). The Nature of PKK Terrorism in Turkey. *Studies in Conflict and Terrorism*, Volume 18, 17-37.
- Demir, C. K. (2008). Öğrenen Örgütler ve Terör Örgütleri Bağlamında PKK. *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 5, Sayı 19, 57-88.
- Demirel, E. (1999), *Terör*. İstanbul: GHMD.
- Demirel, E. (2005). *Geçmişten Günümüze PKK ve Ayaklanmalar*. İstanbul: IQ Kültür Sanat.
- DHA. (2013). Teröre Harcanan Para 1 Trilyon Dolar, (Çevrimiçi), http://www.dha.com.tr/terore-harcanan-para-1-trilyon-dolar_492246.html, 29 Haziran 2013.
- EGM, (2004). *Kürtçü Bölücü Terör Örgütleri*. Ankara: İDB.
- Ekinci, T. Z. (2013). *HDP'nin Aşması Gereken Önyargılar*, bianet haber, (Çevrimiçi), <http://bianet.org/bianet/bianet/158912-hdp-nin-asma-gereken-onyargilar>, 3 Ekim 2013.
- EGM, (Yayın Tarihi Belirtilmemiş). *PKK 1. Cilt 1973-1979*. Ankara: İDB.
- Ensaroğlu, Y. (2013). Turkey's Kurdish Question and the Peace Process. *Insight Turkey*, Vol. 15, No. 2, 7-17.
- Euronews, <https://tr.euronews.com/2019/10/23/son-4-y-lda-pkk-ile-girilen-cat-smalar-ve-terror-sald-r-lar-n-n-bilancosu>, (Çevrimiçi), 15 Ocak 2020.

- Güçlüer, D. E. (2011). *PKK'nın 1978-2010 Tarihleri Arasında Örgütsel Yapısının Değişimi ve Kurumsal Girişimci Olarak Hedeflerinin Sosyolojik Analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gunter M. M. (2013). Turgut Özal ve Kürt Sorunu. Marlies Casier, Joost Jongerden (Ed.), *Türkiye'de Milliyetçilik ve Politika- Politik İslam, Kemalizm ve Kürt Sorunu* içinde, İstanbul: Vate.
- Habermas, J. (2002). *Küreselleşme ve Milli Devletlerin Akıbeti*. İstanbul: Bakış.
- Hürriyet (2006). Astsubayı Evinde Şehit Etiler, (Çevrimiçi), <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/astsubayi-evde-sehit-ettiler-4886585>.
- İlhan, S. (2002). *Terör: Neden Türkiye?*. Ankara: ASAM.
- İmset, İ. (1993). *PKK: Ayrılıkçı Şiddetin 20 Yılı (1973-1992)*, Ankara: Turkish Daily News.
- Kirişçi, K., Windrow, G. M. (1997). *Kürt Sorunu- Kökeni ve Gelişimi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt.
- Kurban, D., Yolaçan, S. (2008). *Kürt Sorununun Çözümüne Dair Bir Yol Haritası: Bölgeden Hükümete Öneriler*. İstanbul: TESEV.
- Kurubaş, E. (2004). *Kürt Sorununun Uluslararası Boyutu ve Türkiye*. Cilt 2, Ankara: Nobel.
- Laqueur, W. (1997). *A History of Terrorism*. New York: Little, Brown.
- Öcalan, A. (1993). *Kürdistan Devriminin Yolu (Manifesto)*. Köln: Weşanén Serxwebûn.
- Öcalan, A. (2015). *Bir Halkı Savunmak*. İstanbul: Amara.
- Örgün, F. (2001). *Küresel Terör*. İstanbul: Okumuş Adam.
- Özcan, N. A. (1999). *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*. Ankara: ASAM.
- Pusane Ö. K., (2014). Turkey's Kurdish Opening: Long Awaited Achievements and Failed Expectations. *Turkish Studies*, 15:1, 81-99.
- Semiz, B. (2011). PKK'da Değişen Ne?. Süleyman Özeren, Murat Sever (Ed.), *Terörizm Paradoksu ve Türkiye* içinde, Ankara: Karınca.
- t24. (2015). Doğu ve Güneydoğu'da Özel Güvenlik Bölgeleri 100'ü Aştı, (Çevrimiçi), <http://t24.com.tr/haber/dogu-ve-guneydoguda-ozel-guvenlik-bolgeleri-100u-asti,306764>, 19 Ağustos 2015.
- Tan A., (2015). *Kürt Sorunu- Ya Tam Kardeşlik Ya Hep Birlikte Kölelik*. İstanbul: Timaş.
- Taylor, C. (1996) Çok Kültürcülük, Amy Gutmann (Haz.), İstanbul: Yapı Kredi.
- USİE. (2009). *The Military Balance 1994-1995*.
- USAK. (2010). *Terörün Ekonomik Maliyeti: Diyarbakır Örneği*. (Rapor No:10-01).
- Updegraff, R. (2012). The Turkey Under The AKP: The Kurdish Question. *Journal of Democracy*, Volume 23, Number 1, 119-128.

- Wilkinson, P. (1977). *Terrorism and the Liberal State*. London: Palgrave.
- Yayman, H. (2014). *Türkiye'nin Kürt Sorunu Hafızası*. İstanbul: Doğan Egmont.
- Yenişafak (2006). Hakkari'de Öğrenci Servisine Saldırı, <https://www.yenisafak.com/arsiv/2006/mayis/03/7409.html> (Çevrimiçi).
- Yılmaz, A. (2014). Ateşkes ve Düşük Yoğunluklu Müzakere, *Birikim Dergisi*.
- Yılmaz, Ö. (2007), *PKK Terör Örgütünün Siyasal Alan ve Legalleşme Faaliyetleri (1975-2006)*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Polis Akademisi/Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, Ö. (2010). Aslan'ın Kaplanla Mücadelesi: Sri Lanka ve Tamil Anayurdu Özgürlük Kaplanları(LTTE) Terör Örgütü. İhsan Bal, Süleyman Özeren (Der.) *Dünyadan Örneklerle Terörle Mücadele* içinde, Ankara: USAK.
- Yurduseven, İ. (2005). *Kendi Kaynaklarına Göre PKK/Kongra-Gel Terör Örgütü*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Kara Harp Okulu.